

Zagreb, 15. ožujka 2012.

IZVJEŠTAJ SA SKUPA

NUŽNOST UČINKOVITIJEJ PROCESUIRANJA RATNIH ZLOČINA JAČANJEM REGIONALNE SURADNJE I PROCESUIRANJE ZAPOVJEDNO ODGOVORNIH OSOBA

Okrugli stol

Nužnost učinkovitijeg procesuiranja ratnih zločina jačanjem regionalne suradnje i procesuiranjem zapovjedno odgovornih osoba bila je tematska odrednica okruglog stola koji je održan u srijedu, 14. ožujka 2012. u Novinarskom domu od strane *Documente*, Građanskog odbora za ljudska prava i Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek.

Spomenute organizacije, koje zajednički sustavno prate suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj i regiji od 2005. godine, nedavno su objavile i predstavile **godišnji izvještaj o suđenjima za ratne zločine u 2011. godini** što je i bio povod javnoj raspravi u Novinarskom domu.

Osim o ključnim nalazima [godišnjeg izvještaja](#) i važnosti regionalne suradnje ka učinkovitijem procesuiranju ratnih zločina, na okruglom stolu govorilo se i o razvoju sustava podrške žrtvama i svjedocima, te problemu naknada štete civilnim žrtvama rata.

“Teško ćemo pronaći trajni mir ako svi oni koji su počinili ratne zločine ne budu kažnjeni. Svaki zločin je zločin i mora se kazniti, a važno je odvojiti politiku od suđenja za ratne zločine, istaknuo je predsjednik Republike **Ivo Josipović** na početku skupa a što su u svojim izvještajima prenijeli brojni mediji u Hrvatskoj i regiji.

Zakon o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije, nije dobar jer politika odlučuje o procesuiranju ratnih zločina, a ne štiti branitelje onemogućujući im da se brane, rekao je predsjednik **Josipović** i ocijenio kako je taj zakon neustavan. Naveo je pritom slučajeve bivše ravnateljice vukovarske bolnice Vesne Bosanac i vukovarskog branitelja Tihomira Purde koji su imali neugodnosti zbog netransparentnih postupaka. Također je rekao da je vrlo važno razlikovati ratne zločine od kaznenih djela obuhvaćenih Zakonom o oprost, a Hrvatska je pokazala da to želi razlikovati. Ulazimo u novu fazu odnosa prema ratnim zločinima u kojoj trebaju otpasti svi oni postupci u kojima nema elemenata ratnog zločina, ali i obuhvatiti sve osnovano sumnjive, dodao je Predsjednik. Učinjeni su značajni pomaci i nužno je dalje raditi na učinkovitijem procesuiranju ratnih zločina kao preduvjetu mira i pravедnosti na ovom području, naglasio je. Odgovornost pojedinca za ratne zločine ne utječe na pravедni i obrambeni karakter Domovinskog rata, istaknuo je Josipović i dodao da osobno nikad neće dati pomilovanje počiniteljima najtežih kaznenih djela, pa tako i za ratni zločin. Napomenuo je da Međunarodni kazneni sud prijevremeno otpušta počinitelje raznih zločina, a da to čine i neki domaći sudovi za ratne zločine. Takav oblik, kako je rekao "podrške" počiniteljima ratnih zločina treba biti krajnje restriktivan.¹

U ime triju organizacija na početku skupa okupljenima se obratila **Vesna Teršelić**, voditeljica *Documente* pri tom istaknuvši da je zatvaranje pregovaračkih poglavlja o pristupu Republike Hrvatske u Europsku uniju, posebice poglavlja 23. o pravosuđu i temeljnim pravima, dovelo do poboljšanja zakonodavnog okvira u kojem se odvija procesuiranje ratnih zločina i drugih teških oblika kršenja vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Tu posebno

¹ Govor Predsjednika RH objavljen na internet stranicama Ureda predsjednika RH, <http://www.predsjednik.hr/14032013> (zadnja posjeta 15. ožujka 2012.)

treba istaknuti izmjene *Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda*, kojima je stvoreno normativno polazište za specijalizaciju sudova nadležnih za suđenja za ratne zločine, kao i mogućnost korištenja dokaza prikupljenih od strane tijela MKSJ-a u kaznenim postupcima u RH-a, napomenula je **Teršelič** posebno naglasivši da kada govorimo o nužnosti procesuiranja ratnih zločina još uvijek kod odgovornih nedostaje ta nužna svijest o tome da je prije svega u pitanju odgovornost prema državljanima i državljanima Republike Hrvatske. U tom smislu ključni pokazatelj svih ovih godina je bio odnos prema žrtvama ratnih zločina. Neovisno o tome što je došlo do napretka u procesuiranju zločina posebno je težak položaj civilnih žrtava rata, neovisno o etničkoj pripadnosti istih. Od 118 slučajeva, napominje **Teršelič** koje je zabilježila *Documenta*, gdje su hrvatski građani, članovi obitelji poginulih civilnih žrtava u Domovinskom ratu, tražili odštetu od hrvatske države, 15 je zahtjeva usvojeno a 83 tužbena zahtjeva su odbijena. U 72 odbijena predmeta sud je tužiteljima naložio i plaćanje parničnih troškova u ukupnom iznosu od 2.041.691 kuna, stoga im prijeto ili je već nastupila ovrha. Riječ je uglavnom o umirovljenicima sa skromnim primanjima kojima država sad oduzima ili će ih oduzimati kad im ovrhom "sjedne" na trećinu mirovine. U ime organizacija civilnog društva, **voditeljica Documente još jednom je pozvala Vladu RH da donese hitnu odluku o otpisu parničnih troškova civilnih žrtava rata koje na sudu nisu uspjele s tužbama za naknadu štete zbog smrti bliske osobe, time još jednom upozorivši hrvatsku javnost na skandalozan odnos RH prema članovima obitelji civilnih žrtava rata.** To predstavlja test društvene solidarnosti s civilnim žrtvama i šalje jasnu poruku o stavu institucija spram patnje ratnih stradalnika te predstavlja početak sustavnijeg razmišljanja/strategije u pogledu sveobuhvatnih reparacija sa Fondom za obeštećenje svih žrtava rata kao primjerenim rješenjem. Na taj način, zaključuje **Teršelič** naknade štete bi se uredile u skladu s *Temeljnim načelima i smjernicama o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnih ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava UN-a.*

“Moralna osuda svih zločina, potreba procesuiranja počinitelja i nadasve uvažavanje svih žrtava zločina predstavljaju polazišne vrijednosti i temeljne postulate našeg zajedničkog djelovanja - poručila je **Sandra Artuković Kunšt**, zamjenica ministra pravosuđa RH obraćajući se na početku skupa organizatorima i sudionicima okruglog stola. U tom smislu, nastavila je pomoćnica ministra pravosuđa RH uspostavljena je operativna struktura nužna za djelotvorno istraživanje i procesuiranje zločina pri tom istaknuvši neke od konkretnih mjera; četiri specijalizirana suda za ratne zločine sa isključivom nadležnošću, osiguranje automatskog prijenosa predmeta sa Vrhovnog suda u slučaju vraćanja na ponovni postupak na spomenute specijalizirane sudove, posebna edukacija sudaca na spomenutim sudovima uz akcent na praćenju recentne prakse Međunarodnog suda za ratne zločine. Ujedno je, nastavila je pomoćnica ministra pravosuđa, propisana i mogućnost neposredne upotrebe dokaza pribavljenih pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju u predmetima za ratne zločine pred domaćim sudovima posebno istaknuvši u nastavku i razvoj sustava za zaštitu i podršku svjedoka i žrtava ratnih zločina a u okviru posebnog sektora koji je uspostavljen u Ministarstvu pravosuđa. U tijeku je formiranje “call centra”, naglasila je pomoćnica ministra **Artuković Kunšt** za neposrednu komunikaciju sa žrtvama i svjedocima osvrnuvši se, a kao odgovor na apel **Vesne Teršelič**, i na problem građanskih predmeta za naknadu štete obiteljima žrtava što u slučaju naplate parničnih troškova predstavlja veliko pitanje za koje je u tijeku iznalaženje najboljeg rješenja. Po tom pitanju, mišljenja je **Artuković-Kunšt** ministarstvo je otvoreno za sve prijedloge i poziva organizacije civilnog društva za poticaj ka dodatnim civilizacijskim iskoracima kako bi se iznašla najbolja rješenja u vezi potreba civilnih žrtava rata.

Šef Delegacije Europske unije u Hrvatskoj **Paul Vandoren** na početku svog izlaganja istaknuo je napore triju organizacija i to ne samo u organizaciji okruglog stola već i u zahtjevnoj zadaći: praćenja većine suđenja za ratne zločine održanih tijekom prošle godine u RH-a. S obzirom na financijsku potporu EU-a projektu praćenja suđenja za ratne zločine možemo izraziti zadovoljstvo što su tijekom projekta tri organizacije osnažile svoje kapacitete za uključivanje u slične aktivnosti u budućnosti uz prepoznavanje njihova rada u cijeloj zajednici što je povod, naglasio je **Vandoren** da i javno zatražim od hrvatskih vlasti da nastave surađivati s trima organizacijama na općem osnaživanju nacionalnog pravnog sustava.

U nastavku donosimo veći dio izlaganja **Paula Vandorena**, tijekom skupa u Novinarskom domu.

"U posljednje tri godine Hrvatska je ostvarila napredak u procesuiranju ratnih zločina. Taj je napredak prepoznat tijekom pristupnih pregovora u kojima je pitanje procesuiranja ratnih zločina imalo izraženo mjesto. Sposobnost bilo koje države da provodi suđenja za ratne zločine na pošten, transparentan i nepristran način znak je cjelokupne neovisnosti i profesionalnosti svakog nacionalnog pravosuđa. No, sposobnost rješavanja pitanja vezanih uz rat i uz breme povijesti također je znak političke zrelosti svake države. Hrvatska je prošle godine napravila važan korak naprijed kada je odlučila da će samo četiri suda provoditi suđenja za ratne zločine. Nadam se da će ta odluka dovesti do poboljšanja kvalitete presuda kako bi se smanjio broj rješenja o ukidanju prvostupanjskih presuda od strane Vrhovnog suda RH, koja smo uočili posljednjih godina. U ovom kontekstu htio bih izraziti potporu daljnjom

specijalizaciji sudaca unutar ova četiri suda kako bi se stvorila jezgra dobro obučениh i posvećenih sudaca. S druge strane, kapaciteti nacionalnih tužiteljstava da postupaju u predmetima ratnih zločina na nepristran način te kapaciteti sudova da vode takve predmete pitanje je od iznimne važnosti, jer je samo manjem dijelu visokoprofiliranih počinitelja ratnih zločina bilo suđeno pred međunarodnim sudom. Ostalima, a to znači većini počinitelja ratnih zločina, sudi se i treba im se suditi pred nacionalnim sudovima.

Počinitelji najtežih zločina protiv civilnog stanovništva te zločina protiv čovječnosti trebaju odgovarati za svoja djela te za ista biti kažnjeni. Kroz takva suđenja i žrtve bi trebale dobiti zadovoljštinu činjenicom da su počinitelji tih zločina na primjeren način kažnjeni. Procesuiranje i suđenja za ratne zločine trebaju omogućiti dokidanje nekažnjivosti za bilo koju osobu koja je počinila ratni zločin. Ne smije postojati institut nekažnjivosti onih osoba koje su imale "zapovjednu odgovornost" čak i u onim slučajevima kada te osobe nisu bile izravno uključene u aktivnosti ratnih zločina. Međunarodno pravo vrlo se jasno postavilo prema tim pitanjima i njegova načela trebaju se primjenjivati na nacionalnoj razini bez iznimaka. To vrijedi i za Hrvatsku: ova načela predstavljaju dio hrvatskog zakonodavstva.

Uloga Glavnog državnog odvjetnika od presudne je važnosti za uspješnu provedbu postupaka za ratne zločine. Aktivan i profesionalan pristup tužiteljstava u procesuiranju ratnih zločina osnova je za svaku daljnju pravosudnu aktivnost. U Hrvatskoj još uvijek postoji velik broj neprocesuiranih i neistraženih ratnih zločina koje je potrebno rasvijetliti.

Pohvalili smo napore koje je hrvatski Glavni državni odvjetnik uložio u posljednjih nekoliko godina, ali taj dobar posao koji je on odradio možda je dosegao granice postojećih nacionalnih i regionalnih okvira.

Svakako da ratni zločini počinjeni na području bivše Jugoslavije imaju regionalni predznak. To komplicira rad tužiteljskih ureda. Najevidentniji dio ovog problema je pitanje dvojnog državljanstva. Obzirom na to da sve zemlje u regiji imaju slične ustavne ili zakonske odredbe kojima se zabranjuje izručivanje vlastitih državljana kao i ustupanje predmeta za koje je zapriječena kazna zatvora veća od 10 godina, mnogi slučajevi ostaju neprocesuirani, a sudske odluke neizvršene. Pitanje državljanstva u svezi sa zabranom izručivanja vlastitih državljana ili ustupanja sudskih postupaka trebalo bi rješavati na regionalnoj razini ukoliko doista želimo osnažiti procesuiranje ratnih zločina te dokinuti nekažnjivost. Pitanje nekažnjivosti možda neće biti lako riješiti. Ali državni odvjetnici u regiji pronašli su načine da premoste ove pravne prepreke kroz ustupanje dokaza čime su omogućili svojim kolegama u drugim državama da nastave postupak u pojedinim predmetima. Ovo je svakako pozitivan korak prema dokidanju nekažnjivosti kojim se uspostavilo uzajamno povjerenje između tužitelja u regiji.

Nema nikakve sumnje kako su daljnje zakonodavne aktivnosti daleko izvan domašaja tužiteljskih ureda. Htio bih iskoristiti ovu prigodu da naglasim važnost ponovnog otvaranja ovih pitanja pred Vladama u regiji kako bi im se omogućilo da prepoznaju problem i pokrenu odgovarajuće zakonodavne promjene u svim zemljama u regiji. S tim u svezi, nadam se da će nedavno doneseni Zakon o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije uskoro biti ponovno razmotren kako bi se osnažila regionalna suradnja i zadovoljila pravda.

Kao što sam već učinio u više navrata, htio bih vas podsjetiti da EU posvećuje mnogo pažnje pitanjima regionalne suradnje u sektoru pravosuđa. Ovakav pristup proizlazi iz cijelog niza ključnih načela na kojima se temelji pravna stečevina EU (acquis) kao što su usklađivanje zakonskih propisa, uzajamno priznavanje, koordinacija postupanja te jačanje uzajamnog povjerenja. Ove vrijednosti trebalo bi proširiti u regiji te ih ojačati kroz regionalnu suradnju u sektoru pravosuđa. To bi nas dovelo bliže zajedničkom cilju bolje primjene vladavine prava u cijeloj regiji te ostvarivanju širih ciljeva poput pomirbe. EU će pažljivo pratiti ova pitanja tijekom monitoringa ispunjavanja preuzetih obveza od strane Republike Hrvatske u kontekstu pristupnih pregovora kako bi se osigurao nastavak tog procesa, uzimajući u obzir sve zahtjeve neovisnog sudskog procesa.

Dopustite mi da se također osvrnem na pitanje naknade žrtvama/članovima obitelji kao pitanje koje izravno proizlazi iz ratnih zločina. To sam pitanje javno postavio na sličnoj konferenciji prije dvije godine no, za razliku od drugih pitanja ratnih zločina, ovaj je problem nažalost i dalje neriješen. Zahvaljujući naporima koje su uložile tri spomenute nevladine organizacije, javnost je saznala o slučajevima u kojima žrtve ratnih zločina nisu u mogućnosti dobiti naknadu za svoje patnje i gubitke koji su posljedica ratnih zločina. K tomu, neke od tih žrtava prisiljene su platiti troškove suđenja jer su izgubile parnice koje su pokrenule za naknadu štete uslijed određenih zakonskih nejasnoća ili prepreka. Na taj su način žrtve izložene sekundarnoj viktimizaciji. I dok je od presudne važnosti kazniti počinitelje ratnih zločina, jednako je toliko važno osigurati poštivanje i brigu za žrtve."

Mladen Stojanović iz Centra za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, istaknuo je kako je 2011. godina, u odnosu na koju izvještaj i tematizira problematiku suđenja za ratne zločine u RH, bila izrazito dinamična u pogledu procesuiranja ratnih zločina. Zatvaranje pregovaračkih poglavlja o pristupu RH u Europsku uniju, posebice poglavlja 23. o pravosuđu i temeljnim pravima, dovelo je, sinergijom kritike međunarodnih organizacija i organizacija za zaštitu ljudskih prava te preporuka Europske komisije, do poboljšanja zakonodavnog okvira u kojem se odvija procesuiranje ratnih zločina i drugih teških oblika kršenja vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Tijekom 2011. godine, nastavio je **Stojanović** iako s uočljivim zakašnjenjem a nakon upornog zagovaranja od strane civilnog društva, podignute su optužnice u predmetima koji su se naročito istaknuli po masovnosti, okrutnosti i sustavnosti počinjenih zločina pri tom istaknuvši otvaranje kaznenog postupka protiv Tomislava Merčepa (zločini u Pakračkoj poljani i na Zagrebačkom velesajmu); Vladimira Milankovića i Drage Bošnjaka (zločin protiv srpskih civila u Sisku) te podizanja optužnice protiv Aleksandra Vasiljevića i Miroslava Živanovića, zbog ratnog zločina protiv hrvatskih civila i ratnih zarobljenika u logorima Begejci, Stajicevo, Sremska Mitrovica i Niš u Srbiji te logora Stara Gradiška u Hrvatskoj.

Marko Sjekavica iz Građanskog odbora za ljudska prava ukazao je na izvjesnu degradaciju koja je uočena u procesu suočavanja s prošlošću, usko vezanu s reakcijama većine medija i političara na prvostupanjsku presudu Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju u predmetu protiv optuženih Gotovine, Čermaka i Markača. Jednostrano i parcijalno medijsko izvještavanje o ovom kaznenom predmetu dovelo je do minimiziranja patnje žrtava, koje bi trebale imati jednu od ključnih pozicija u kaznenom procesuiranju i do uzdizanja optuženika, kroz prenošenje izjava za javnost samo jedne strane u postupku i to baš obrane optuženika. Istaknuo je da je zabrinjavajuća izdašna financijska podrška Vlade timovima obrane optuženika, osuđenih prvostupanjskom presudom, kao i financiranje samozvanih ekspertnih timova koji su tražili status amici curiae, što im je apelaciono vijeće odbilo zbog njihove pristranosti. Izrazio je zabrinutost makar deklaratornom podrškom nove Vlade ovakvom pomaganju optuženih i nepravomoćno osuđenih generala. Povezao je činjenična utvrđenja iz spomenute haške presude i nekih drugih pravomoćnih domaći presuda za ratne zločine s konceptom zapovjedne odgovornosti. Upravo u tim utvrđenim i jasno elaboriranim činjenim supstratima presuda, organizacije civilnog društva pronalaze indicije kaznene odgovornosti određenih osoba. Ne želeći prejudicirati ničiju krivnju, a pozivajući se na nalaze predstavljenog Godišnjeg izvještaja, pozvao je Državno odvjetništvo da istraži kaznenu odgovornost: Vladimira Šeksa, Davora Domazeta, Miroslava Tuđmana, Jure Radića, Ivana Vekića, Ivana Jarnjaka, Mate Laušića. Utvrđene činjenice ukazuju da su upravo oni bili na pozicijama na kojima su znali ili bili dužni znati za počinjene zločine, a nisu ih spriječili niti su kaznili njihove počinitelje. Bez utvrđivanja kaznene odgovornosti najviše pozicioniranih vojnih i političkih dužnosnika, na bilo kojoj strani sukoba, zaključio je **Sjekavica**, ne može doći do jednog potpunog, zaokruženog procesa suočavanja s prošlošću, do promjene paradigme o nekažnjivosti ratnih zločinaca, niti do katarze društva koje bi trebalo preuzeti dio odgovornosti za zločine počinjene u njegovo ime.

O razvoju sustava podrške žrtvama i svjedocima ratnih zločina u svojim izlaganjima detaljnije su govorili predstavnici/e Vrhovnog suda RH, Ministarstva pravosuđa i organizacija civilnog društva.

Branko Hrvatinić, predsjednik Vrhovnog suda RH govorio je o značaju i rezultatima projekta podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela koji se aktivno provodi kroz posebne odjele na Županijskim sudovima u Zagrebu, Vukovaru, Osijeku, Zadru, Splitu, Sisku i Rijeci pri tom istaknuvši poseban doprinos projekta na promjeni opće društvene klime prema žrtvama ratnih zločina gdje pažnju javnosti uglavnom dobivaju počinitelji kaznenih djela dok žrtve postaju tek činjenični supstrat bez dodatnog sagledavanja i uvažavanja njihove patnje i boli. Projekt naročito afirmira značaj podrške žrtvama i svjedocima ratnih zločina i krenuo je na temelju poticaja koji su proizašli iz tih predmeta. O problemima u konkretnim situacijama dolaska i svjedočenja žrtava u predmetima ratnih zločina govorila je **Nikica Hamer Vidmar**, ispred Ministarstva pravosuđa RH koje je u suradnji s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj i pokrenulo projekt. Na činjenicu da žrtve i svjedoci ratnih zločina od strane spomenutih odjela na Županijskim sudovima bivaju podržani tek u trenutku fizičkog ulaska u zgrade samih sudova ona su realnost na koju je u svom izlaganju ukazala **Milana Kreča**, ispred organizacije civilnog društva Projekt građanskih prava Sisak. Upozorila je na problem svjedoka pozvanih na sud u Osijeku koji nemaju direktan javni prijevoz, pa ih je udruga vozila o svom trošku. Istakla je da problem treba sustavno riješiti.

Zakon o ništetnosti je neustavan zakon koji sadrži pravno neprovedive i bespotrebne odredbe, zaključak je izlaganja **Zlate Đurđević**, predstojnice Katedre za kazneno procesno pravo, Pravnog fakulteta u Zagrebu. Zakon je kroz svoja tri članka neustavan jer je, naglašava **prof.dr.sc Đurđević** protivan međunarodno pravno preuzetim obvezama RH, krši načelo pravičnog postupka žrtvama i osumnjičenicima te zbog nejasnoće i nerazumljivosti dovodi u pitanje i načelo zakonitosti.

Na neke aspekte regionalne suradnje s ciljem učinkovitijeg procesuiranja ratnih zločina u svom izlaganju osvrnuo se **Mladen Bajić**, Glavni državni odvjetnik RH pri tom ocijenivši da je **Zakon o ništetnosti ugrozio suradnju sa susjednim zemljama u procesuiranju ratnih zločina**, ali ju nije doveo u pitanje. Suradnja na temelju sporazuma tužiteljstava iz regije o suradnji u progonu ratnih zločina i dalje se nastavlja kroz dnevne kontakte i razmjenu informacija u različitim predmetima ratnih zločina bez obzira u kojoj se državi vode, rekao je **Bajić**. Republika Srbija je temeljem sporazuma tužiteljstva iz regije, istaknuo je **Bajić** podignula 20 optužnica, dvije su istrage u tijeku, 14 osoba je proglašeno krivima, osam pravomoćno, a jedna je oslobođena.

Glavni državni odvjetnik **Mladen Bajić** izjavio je novinarima, tijekom skupa, kako je siguran da će **država odlučiti da se odriče sudskih troškova** u slučajevima kada su žrtve ratnih zločina, kojima su u ratu ubijeni članovi obitelji, pred sudovima izgubili zahtjeve za odštetom, pa moraju plaćati visoke sudske troškove. **Bajić** je kazao da to treba učiniti, ali da to mora odlučiti Vlada, a ne Državno odvjetništvo.²

Dijelu rasprave o Sporazumu o suradnji tužiteljstava iz regije u progonu ratnih zločina svojim zapažanjima pridružila se i **prof.dr.sc Zlata Đurđević** istaknuvši kako je bez sumnje sporazum kompenzirao nepostojanje posebnih sporazuma o kaznenoj pravnoj suradnji po pitanju ratnih zločina, pokrenuo nove postupke za ratne zločine i pokazao postojanje volje za progonom istih. Međutim, naglašava **prof.dr.sc. Đurđević**, sporni su oni aspekti tako donesenog sporazuma koji se tiču zakonitosti i ustavnosti te zaštite ljudskih prava jer u pitanju je materija koja može biti uređena samo međunarodnim ugovorom, odnosno zakonom koji se donosi od strane parlamenta.

"Evidentni napredak koji je ostvaren u nekoliko proteklih godina u suradnji između pravosudnih tijela Hrvatske i Srbije, ugrožen je donošenjem Zakona o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije", nastavio je **Zoran Pusić** iz Građanskog odbora za ljudska prava pri tom izrazivši vjeru u napore nove hrvatske Vlade, Hrvatskog sabora i Predsjednika RH da se jasnim mjerama otklone štetni učinci spomenutog zakona. U kontekstu nametnutih parničnih troškova civilnim žrtvama istaknuo je da je **"riječ o bešćutnom odnosu države koja nastoji svoju prljavu savjest gurnuti pod tepih"**. Paradoksalno je, nastavio je Pusić da "država daje tolike novce za obranu optuženih pred MKSJ-om kojima bi se obrana ionako osigurala ukoliko je ne bi mogli sami platiti" istaknuvši „**nužnost podastiranja svih informacija u vezi iznosa koji se izdvajaju za obranu tako "privilegiranih" optuženika iz državnog proračuna.**“ U ovom trenutku, napomenuo je **Pusić** svjedočimo postojanju političke volje u pogledu procesuiranja ratnih zločina a nedostaje bolja operacionalizacija tako izražene volje od strane Ministarstva pravosuđa i DORH-a s ciljem efikasnijeg funkcioniranja lokalnih sudova i Županijskih državnih odvjetništava. Važna je društvena spoznaja, mišljenja je **Pusić** o opasnosti od ugradnje neprocesuiranih zločina u same temelje države što bi svakako predstavljalo pogubni element za sve buduće generacije ove zemlje.

Kroz posljednju tematsku cjelinu okruglog stola pokušalo se sagledati problematiku naknade štete obiteljima žrtava. To je bila prilika da se na skupu još jednom ukaže na status civilnih žrtava rata, kako civilnih invalida tako i članova obitelji čiji su najbliži poginuli ili nestali tijekom ratnih događanja.

Milena Čalić Jelić je ispred *Documente* istaknula kako problem naknade štete zbog smrti bliske osobe i troškova izgubljenih parnica i dalje nije riješen te je neprihvatljivo da se članove obitelji ubijenih dodatno kažnjavaju naplatom visokih parničnih troškova. Pri tom, naglasila je **Čalić Jelić** najčešći razlog gubitka parnica izostanak je kaznenog procesuiranja počinitelja što jasno ukazuje na odgovornost države. *Documenta*, napomenula je **Čalić Jelić** u pogledu građanskih postupaka za naknadu štete od nadležnih institucija RH u **ovom trenutku traži hitan otpis naplate parničnih troškova** što predstavlja veliki teret obiteljima stradalnika. Inzistiramo i na donošenju sustavnijeg modela kojim bi se na primjereniji način obeštetile sve civilne žrtve rata u RH jer sudski a isto tako i upravni postupak ostvarivanja statusa civilne žrtve pokazuje niz nedostataka i loših rješenja po interese istih.

Milorad Pupovac, saborski zastupnik SDSS-a u svom izlaganju istaknuo je da civilne žrtve rata u Hrvatskoj iz razdoblja 1991.-1992. i one stradale u periodu nakon 1995. godine nažalost nisu ni javno ni pravosudno tretirane ni na približno isti način. Različita pravosudna sudbina po stradanju jednakih očituje se kroz emocionalne i etničke razlike među njima što predstavlja grubo kršenje hrvatskih zakona. Žrtve ratnog zločina, neovisno o tome je li u pitanju slučaj hrvatske obitelji Čengić koja je ubijena u Erveniku 1993. godine ili pak s druge strane sudbina srpskih obitelji u Novskoj, Marice Šeatović i Petra Mileusnića čiji su najmiliji tragično stradali u ratnim zločinima iz 1991. godine, moraju imati jednaki tretman i u pogledu procesuiranja odgovornih i po pitanju naknade štete obiteljima žrtava. To na žalost upravo na spomenutim primjerima nije slučaj, naglasi je **Pupovac** i nastavio kako još uvijek prevladava princip zaštite "naših dečkiju" nad iskrenom osudom teških zločina. Tijekom svog izlaganja nadovezao se i na raspravu o Zakonu o ništetnosti istaknuvši kako su i prije tog neustavnog zakona postajala gruba kršenja pravednosti. Pri tom je spomenuo zakone iz 2003. godine (*Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija, Zakon o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga*

tijekom Domovinskog rata) čije odredbe se ne primjenjuju ili pogrešno tumače. Konkretno odredbe *Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija* praktički se ne mogu ni primijeniti mišljenja je **Pupovac** jer ukoliko imate obitelji kojima su kuće minirane na području Bjelovara ili Zadra njih se upućuje na Zakon o obnovi. S druge strane taj zakon s ograničenjima važenja teritorijalno i vremenski garantira obnovu samo u slučajevima prebivališta oštećenih u spomenutim objektima.

U svom izlaganju **Milorad Pupovac** se dotaknuo i tijekom skupa spomenutih parničnih troškova koje se ispostavljaju obiteljima stradalih smatrajući ih dodatnom, financijskom viktimizacijom. Opisujući u kratko sudbine obitelji žrtava koje dijele takvu sudbinu **Pupovac** je naveo kako se prvo tijekom kaznenog postupka na počinitelje primjeni zakon o oprostima ili se naprave propusti u sudskom postupku pa sve završi u zastari jer nije u pitanju ratni zločin nego zločin u ratu iako su sve činjenice upućivale na ratni zločin. Nakon toga obitelji žrtava u građanskom postupku naknade štete zbog smrti bliske osobe gube presude te na samom kraju moraju plaćati i parnične troškove. Sve nas to, mišljenja je **Pupovac** upućuje na inicijativu *Documente* o potrebi osnivanja Fonda za sve žrtve rata i poraća gdje bi se i kroz saborska tijela trebalo zagovarati donošenje novih ili pak izmjenu postojećih zakonskih rješenja u interesu svih žrtava rata.

Na kraju svog izlaganja **Pupovac** je istaknuo kako jedino civilne žrtve srpske nacionalnosti nemaju nikakva prava u RH uključujući i one koje su stradale na teritoriju Republike Hrvatske gdje je vlast Vlade RH-a bila kontinuirana, neprekinuta i neometana. Sud javnosti u slučaju srpskih civilnih žrtvava još uvijek ima utjecaja na sudske odluke po pitanju dužine postupka i same kazne a što svakako u što skorije vrijeme treba zajedničkim naporima nadvladati.

Tri su organizacije za ljudska prava svoj izvještaj o praćenju suđenja za ratne zločine objavile u zasebnoj publikaciji. Izvještaj se u cijelosti nalazi na internet stranicama www.documenta.hr.

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću
Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek
Građanski odbor za ljudska prava
